

Smovzhenko, T. S., and Denys, O. B. "Otsinka finansovykh vtrat bankiv Ukrainy vid kredytnykh operatsii" [The Assessment of Financial Losses from the Credit Operations of Ukrainian Banks]. *Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy*. 2016. [https://ird.gov.ua/sep/sep20162\(118\)/sep20162\(118\)_082_SmovzhenkoT,DenysO.pdf](https://ird.gov.ua/sep/sep20162(118)/sep20162(118)_082_SmovzhenkoT,DenysO.pdf)

"Tendentsii tinyovoi ekonomiky v Ukraini u 2019 rotsi" [Trends in the Shadow Economy in Ukraine in 2019]. *Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy*. [https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-](https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki)

b56f-50e5243eb15a&tag=TendentsiiTinovoiEkonomiki "UK cash system 'on the verge of collapse', report finds". <https://www.theguardian.com/money/2019/mar/06/uk-cash-system-on-the-verge-of-collapse-report-finds>

"Verkhovna Rada pomiakshyla vymohy do minimalnogo kapitalu bankiv z 500 do 200 mln hrn" [The Verkhovna Rada Eased the Requirements for the Minimum Capital of Banks from UAH 500 to UAH 200 million]. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/verhovna-rada-pomyakshila-vimogi-do-minimalnogo-kapitalu-bankiv-z-500-do-200-mln-grn>

УДК 338
JEL: G22

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

©2020 ОЗЕРОВА А. Г., ЛЕВКОВИЧ О. В.

УДК 338
JEL: G22

Озерова А. Г., Левкович О. В. Управління фінансовою стійкістю страхової компанії

Метою статті є визначення теоретичних засад управління фінансовою стійкістю страхової компанії; проведення аналізу показників; розробка напрямів удосконалення фінансового стану на прикладі страхових компаній України. Розкрито основні критерії забезпечення стабільної діяльності страховика. Визначено поняття фінансової стійкості страхової компанії як показника ефективності її діяльності, а також засади забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. Розглянуто принципи управління фінансовою стійкістю страхової організації та групи факторів, які впливають на фінансову стійкість. Проведено аналіз відносних показників фінансової стійкості страхових компаній України за період 2017–2019 рр. і виявлено основні недоліки їх роботи. Наголошено, що негативними факторами, які вплинули на фінансову стійкість страхових компаній України, стали такі: збільшення залежності від зовнішніх джерел фінансування (втрати автономії); збільшення дебіторської заборгованості, що призвело до вилучення поточних активів з обороту; збільшення фінансового ризику через недосконалу систему диверсифікації; зменшення маневреності власного капіталу та недостатня кількість резервів. Охарактеризовано механізм управління фінансовою стійкістю страхової організації та виділено основні критерії забезпечення стабільної діяльності страховика. Окреслено перелік заходів, спрямованих на покращення фінансової стійкості страхової компанії. У кінцевому підсумку результатом запропонованих заходів має стати підвищення рівня платоспроможності, збільшення власного капіталу, збалансування тарифної політики та страхового портфеля, зменшення рівня залежності від зовнішніх джерел фінансування та ризиків.

Ключові слова: страховий ринок, страхова компанія, фінансова стійкість, нормативні значення.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-230-235>

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Озерова Аліна Геннадіївна – магістрантка, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна)
E-mail: alin.ozeroval2018@gmail.com

Левкович Оксана Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49010, Україна)

E-mail: levkovich.dnu@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4570-4963>

UDC 338
JEL: G22

Ozerova A. G., Levkovich O. V. Management of Financial Stability of the Insurance Company

The article is aimed at defining the theoretical foundations of management of financial stability of the insurance company; carrying out an analysis of indicators; developing directions of improvement of financial position on the example of insurance companies of Ukraine. The article discloses the main criteria for ensuring a stable activity of the insurer. The notion of financial stability of the insurance company as an indicator of its efficiency, as well as the principles of financial stability of the insurance company are defined. Principles of financial stability of the insurance organization and a group of factors influencing financial stability are considered. The relative indicators of financial stability of insurance companies of Ukraine during the period of 2017–2019 are analyzed and the main shortcomings of their work are identified. It is emphasized that negative factors which influenced financial stability of insurance companies of Ukraine became the following: increase of dependence on external sources of financing (loss of autonomy); increase in receivables, which resulted in the removal of current assets from the turnover; increased financial risk due to the imperfect diversification system; reduction of own capital manoeuvrability and insufficient reserves. The mechanism of management of financial stability of the insurance organization is characterized and the main criteria for ensuring stable activity of the insurer are allocated. The list of measures directed towards improving financial stability of the insurance company is outlined. Ultimately, the outcome of the proposed measures should be increased solvency, increased equity, balancing the tariff policy and the insurance portfolio, reducing the level of dependence on external sources of funding and risks.

Keywords: Insurance market, insurance company, financial stability, normative values.

Fig.: 2. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Ozerova Alina G. – Graduate Student, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49010, Ukraine)
E-mail: alin.ozeroval2018@gmail.com

Levkovich Oksana V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Oles Honchar Dnipro National University (72 Haharina Ave., Dnipro, 49010, Ukraine)

E-mail: levkovich.dnu@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4570-4963>

Проблемою нашого наукового дослідження є недосконалість управління фінансовою стійкістю страхової компанії, через що вона стає схильною до негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на ринку страхування, втрачає змогу динамічно розвиватися та нарощувати капітал. Причиною цього можуть стати недосконалі система оцінки фінансової стійкості страхової компанії, дисбаланс активів і пасивів страхової компанії, недостатній розмір власного капіталу та резервів тощо.

Теоретичні основи фінансової стійкості страхових організацій були предметом вивчення досить великого числа досліджень, результати яких представлені в працях учених-економістів різних напрямків таких, як: В. П. Братюк, В. Д. Базилевич, Е. Н. Бочкарьова, В. М. Олійник, М. В. Балицька, О. В. Золотарьова та інші.

Фінансова стійкість страхової компанії визначається комплексом заходів, спрямованих на врівноваження доходів і витрат з метою досягнення ефективного розвитку страхової компанії в умовах змінюваного економічного середовища.

Серед принципів, актуальних для управління фінансовою стійкістю страхової організації, можна виділити чотири групи принципів [3]:

- ✦ загальні принципи менеджменту;
- ✦ принципи фінансового менеджменту;
- ✦ принципи ризик-менеджменту;
- ✦ специфічні принципи управління фінансовою стійкістю страхової організації (рис. 1).

Фінансова стійкість страхової компанії залежить від зовнішніх і внутрішніх факторів, які не завжди добре впливають на неї, тому успішне функціонування страховика визначається саме стійкістю до такого роду негативних чинників.

До факторів зовнішнього впливу відносять економічні, соціальні, психологічні та екологічні фактори, прикладом яких є рівень інфляції, кон'юнктура страхового ринку, грошово-кредитна політика, рівень освіченості населення.

Фактори внутрішнього впливу визначаються розміром власного капіталу, тарифною політикою, діловою репутацією страхової компанії, кількістю резервів, збалансованістю активів і пасивів, страхового портфеля, стратегією розвитку підприємства тощо [7].

Одним із пріоритетних напрямків страховика має бути управління внутрішніми факторами впливу на фінансову стійкість, адже за зовнішніми факторами страхова компанія практично не може здійснювати контроль та дуже важко ефективно їм протистояти [4].

Зазвичай, вчені-економісти виділяють такі основні чинники стійкості страхової компанії, як: достатній розмір власного капіталу і страхових резервів, необхідних для виконання своїх зобов'язань; оптимальний рівень тарифної політики; збалансованість страхового портфеля; надійність механізму пе-

рестраховання та високий рівень платоспроможності страхової компанії.

Управління фінансовою стійкістю страхової організації, як і будь-яке інше управління, ґрунтується на певному механізмі. Механізм управління фінансовою стійкістю страхової організації являє собою сукупність елементів впливу на процес розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з фінансовою стійкістю страхової організації (рис. 2).

Система зовнішнього оцінювання та регулювання фінансової стійкості страхової організації включає:

1. Державне нормативно-правове регулювання діяльності страхової організації.
2. Ринковий механізм регулювання діяльності страхової організації.
3. Система зовнішньої оцінки фінансової стійкості страхових організацій і їх ранжування (рейтингові агентства, державні органи різних рівнів, кредитні організації, зовнішні аудиторі, різні суб'єкти фондового ринку та ін.).

Серед важелів управління фінансовою стійкістю страхової компанії варто виділити загальні (характерні для фінансового механізму організацій взагалі: ціна, прибуток, грошовий потік, внутрішня стратегія компанії, інвестиційний портфель та інші) та специфічні (актуальні для механізму управління фінансовою стійкістю страхової організації: страхові резерви, власний капітал, страховий тариф, страхова сума, франшиза, страховий портфель, маржа платоспроможності та інші).

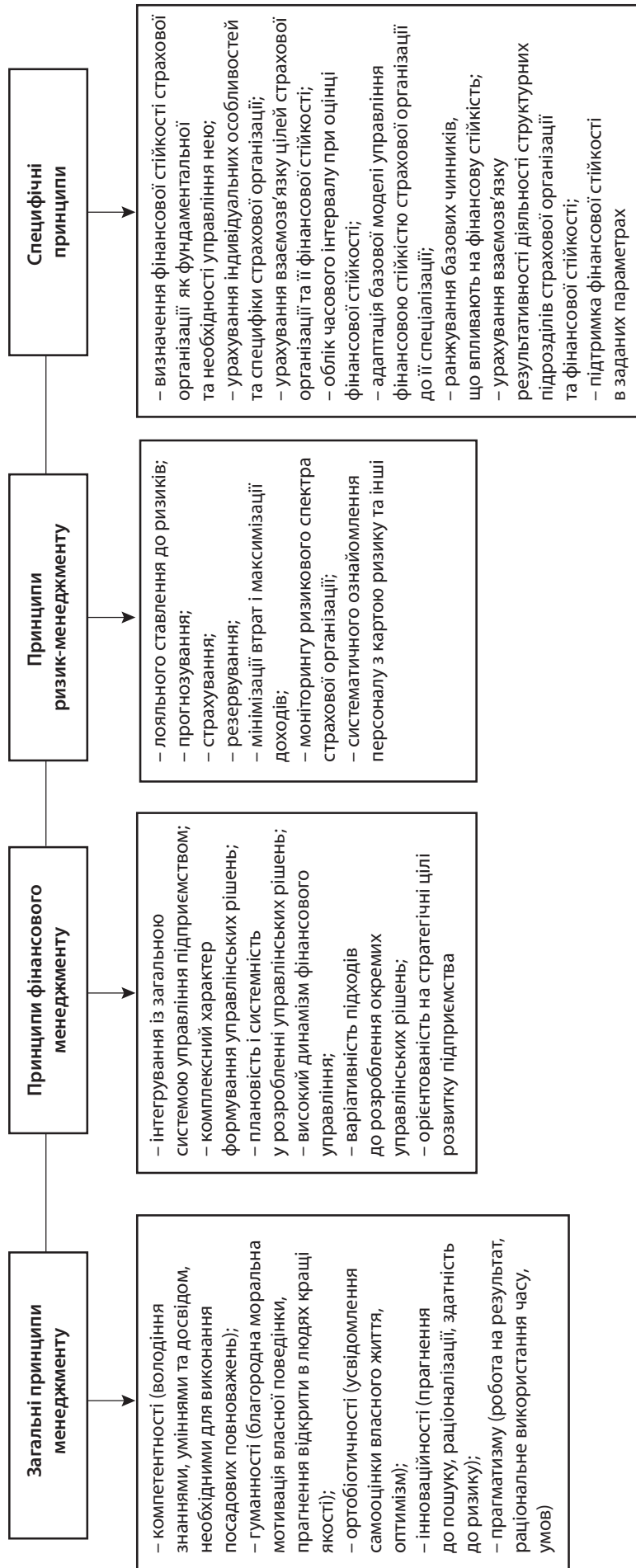
Серед інструментів управління фінансовою стійкістю страхової організації також варто виділити загальні (платіжні, кредитні, депозитні інструменти та інструменти інвестування) та специфічні (договір страхування, страховий поліс, договір перестраховання, внутрішня фінансова звітність, бордеро премій у перестрахованні та інші).

Методи управління фінансовою стійкістю страхової організації поділяють на загальні та специфічні.

До загальних методів належать економіко-статистичні, економіко-математичні, експертні методи (при виборі варіантів інвестування, в процесі андеррайтингу тощо), методи дисконтування та нарощення вартості (застосовуються в накопичувальному страхуванні), методи диверсифікації (при здійсненні інвестиційної діяльності, формуванні страхового портфеля).

До специфічних методів належать методи моделювання зміни фінансової стійкості, комунікації, перестраховання, превентивні методи (ухилення від ризиків, запобігання збиткам), методи інвестування, розрахунку тарифів та величини страхових резервів [3].

Страховий ринок посідає важливе місце в системі фінансових механізмів захисту суспільства від несприятливих подій, будучи однією з найважливі-

Рис. 1. Принципи управління фінансовою стійкістю страхової організації**Джерело:** авторська розробка.

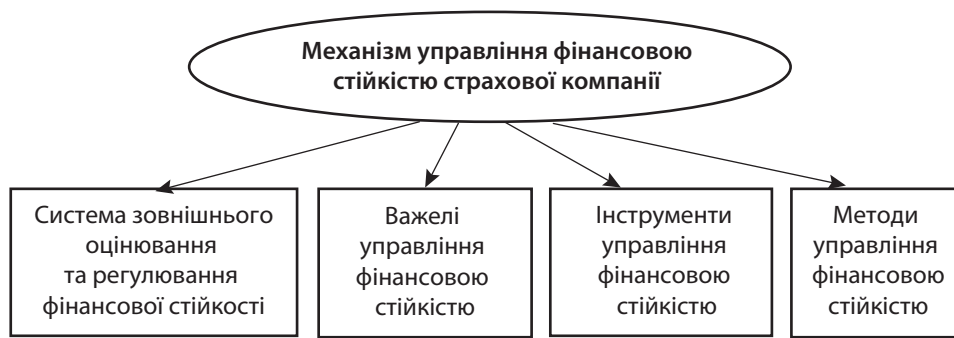

Рис. 2. Механізм управління фінансовою стійкістю страхової компанії

ших частин фінансового ринку та економічної інфраструктури країни. На сучасному етапі розвитку в Україні є ряд фінансово-економічних, політичних і соціальних проблем, які безпосередньо впливають на розвиток страхового ринку.

Фінансово стійкою страховою компанією можна назвати в разі, коли її доходи стабільно перевищують видатки, у результаті чого забезпечується вільне маневрування її фінансовими ресурсами, а їх ефективне використання сприяє динамічному розвитку страхової компанії та нарощуванню прибутку. Фінансову стійкість страхової компанії можна проаналізувати за допомогою відносних показників [1].

За аналізом фінансової стійкості страхових компаній України за період 2017–2019 рр. можна зробити висновки, що коефіцієнт автономії знаходиться майже в межах норми, проте зменшується в динаміці. За весь досліджуваний період показник зменшився на 0,09 (18%), що характеризує збільшення залежності від зовнішніх джерел фінансування [2]. Причиною такого стало збільшення дебіторської заборгованості за товари та послуги, що, своєю чергою, призвело до вилучення поточних активів із обороту. Тобто збільшення коефіцієнта в динаміці свідчить про збільшення фінансової стійкості та незалежності від кредиторів.

Коефіцієнт фінансової стійкості задовольняє норму, проте також має негативну тенденцію до зменшення. У 2019 р. показник зменшився на 4% порівняно з 2016 р. Він показує частку стабільних джерел фінансування в загальній сумі джерел засобів підприємства.

Коефіцієнт фінансового ризику збільшився на 49% у звітному році. Значення коефіцієнта більше за норму, що свідчить про втрачання підприємствами фінансової стійкості, оскільки на одну гривню власного капіталу припадає 1,34 гривні запозиченого. Таким чином, майно підприємства було придбано переважно за рахунок запозиченого капіталу.

Коефіцієнт фінансування є в межах норми та становив у 2019 р. 2,89, проте зменшується в динаміці протягом усього періоду, що вказує на те, наскільки

страхові компанії можуть забезпечувати свої заборгованості власними коштами.

Коефіцієнт мобільності активів зменшився на 0,51% у звітному році. Даний коефіцієнт визначає, що 1,88 грн оборотних активів припадає на 1 грн необоротних, тобто відображає структуру майна підприємства; показує потенційну можливість перетворення активів у ліквідні кошти.

Коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу (або власних обігових коштів) зменшився у звітному році на 45%. Даний коефіцієнт вказує, яка частка власних коштів підприємств перебуває в мобільній формі. У звітному році показник становить 0,18, і це свідчить, що 18% власного капіталу підприємств перебуває в обороті. Тобто власний оборотний капітал був спрямований на фінансування поточної діяльності підприємств, а саме: придбання сировини, матеріалів та інших складових обігового капіталу.

Коефіцієнт забезпечення запасів власними обіговими коштами протягом періоду знаходився в межах норми, тобто був ≥ 1 . Чим вище значення цього коефіцієнта, тим більш фінансово стійким є досліджуване підприємство. На кожну гривню, яка вкладена в запаси, повинна приходиться одна гривня (або більше) власних обігових коштів [1].

Коефіцієнт покриття запасів збільшився у звітному році на 30%. Цей коефіцієнт показує, що 449 грн сукупних коштів (власних, довго- та короткострокових зобов'язань) припадає на одиницю коштів, вкладених у запаси.

Коефіцієнт фінансового левериджу збільшився у звітному році на 62% через збільшення довгострокових зобов'язань. Збільшення коефіцієнта свідчить про зростання фінансового ризику (табл. 1).

За проведеним аналізом фінансової стійкості страхових компаній України можна сказати, що негативний вплив на неї спричинили такі фактори, як: зменшення активів і частки власного капіталу; збільшення залежності від зовнішніх джерел фінансування; збільшення ризиків, що свідчить про втрачання підприємствами фінансової стійкості [8].

Забезпечення фінансової стійкості страховика є комплексним процесом, пов'язаним з постійним

Відносні показники фінансової стійкості страхових компаній України

Показник	Рекомендовані межі	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Абсолютне відхилення 2017–2019 рр.	Темп приросту 2017–2019 рр.
Коефіцієнт автономії	0,5 ÷ 1,0	0,526	0,476	0,427	-0,099	-18,86
	або ≥ 0,5					
Коефіцієнт фінансової залежності	2,0 ÷ 1,0	1,902	2,102	2,344	0,442	23,25
	або ≥ 1,0					
Коефіцієнт фінансової стійкості підприємства	0,5 до 0,9	0,892	0,874	0,856	-0,036	-4,02
Коефіцієнт фінансового ризику	≤ 1	0,902	1,102	1,344	0,442	49,02
Коефіцієнт фінансування	0,9 до 3,0	4,767	3,695	2,895	-1,872	-39,27
Коефіцієнт мобільності активів	≈ 0,5	1,896	2,136	1,886	-0,010	-0,51
Коефіцієнт маневреності (мобільності) власного капіталу	чим вище, тим краще	0,343	0,330	0,188	-0,155	-45,26
Коефіцієнт забезпечення запасів власними обіговими коштами	≥ 1 (іноді рекомендують 0,6 ÷ 0,8; нижня межа – 0,5)	95,213	93,819	55,161	-40,051	-42,07
Коефіцієнт покриття запасів	має збільшуватися в динаміці	345,299	406,651	449,589	104,289	30,20
Коефіцієнт фінансового левериджу	має зменшуватися в динаміці; нижня межа – 0,25	0,199	0,255	0,323	0,125	62,80

контролем усіх сфер його діяльності та своєчасною реакцією його менеджменту на зміну внутрішнього та зовнішнього середовища. До важливих критеріїв забезпечення стабільної діяльності страховика належать [6]:

- ✦ достатність власного капіталу;
- ✦ зрівноважена тарифна політика;
- ✦ збалансованість страхового портфеля;
- ✦ наявність безпечної програми перестраховування;
- ✦ адекватні методи формування страхових резервів;
- ✦ оптимальна інвестиційна політика;
- ✦ високий рівень платоспроможності.

Вагомим критерієм забезпечення фінансової стійкості страхової компанії є фінансове управління за рахунок створення бюджетів, в основі яких мають бути розробка планів подальшої діяльності страховика, аналіз і контроль.

Збільшенню отриманого прибутку та підвищенню фінансової стійкості сприяє також впровадження інноваційних послуг і новітніх технологій. Розвиваючи інноваційну діяльність в усіх напрямках функціонування, страхова компанія має можливість упродовж

тривалого періоду часу отримувати надприбутки та нарощувати фінансові ресурси для впровадження нових послуг і новітніх технологій.

Одним із найбільш актуальних у сучасних умовах функціонування ринкової економіки критерієм забезпечення стабільної діяльності страховика є здійснення антикризового менеджменту. Підрозділи управління страхової компанії мають оцінювати причини та наслідки негативних факторів в економіці на основі наявної коротко- та довгострокової стратегії антикризових заходів. Одним із методів ризик-менеджменту є диверсифікація страхового портфеля.

Не менш важливою складовою фінансової стабільності страхової компанії є ефективна тарифна політика, від якої залежить вартість страхових послуг. Під час визначення тарифної ставки головним завданням є оцінка ймовірної суми збитку, що припадає на одиницю страхової суми.

Механізм перестраховування як гарантія стійкого функціонування страхової компанії захищає страховика від фінансових збитків, яких він би зазнав, не маючи перестрахового покриття [5].

Таким чином, усі перелічені вище заходи спрямовані на підтримку фінансової стійкості страхової компанії та представляють собою систему цілеспрямованих дій задля мінімізації ризиків та максимізації прибутку.

ВИСНОВКИ

Отже, ведення страхової діяльності потребує підтримки такого рівня фінансової стійкості, який би забезпечив страховика всіма необхідними фінансовими ресурсами задля покриття своїх зобов'язань у будь-який період часу, а також забезпечення достатнього рівня доходу з метою збереження конкурентних переваг на ринку страхування. Тому на сьогодні актуальним завданням є розробка сучасних методик оцінки та аналізу фінансової стійкості страхової компанії, визначення ступеня впливу факторів на неї, а також застосування заходів щодо покращення її стану. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Аберніхіна І. Г., Сокиринська І. Г. Система показників оцінки фінансової надійності страховика. *Фінанси України*. 2017. № 6. С. 74–86.
2. Клепікова О. А., Поліщук С. О., Сарамков О. А., Нечай Д. В. Аналіз головних показників фінансової стійкості страхових компаній з використанням імітаційного моделювання. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. 2019. № 96. С. 80–94. DOI: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2019-96-09>
3. Балицька М. В. Роль фінансової стійкості страхових компаній у забезпеченні фінансової стабільності економіки країни. *Економіка та держава*. 2016. № 9. С. 89–92. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2016/20.pdf
4. Братюк В. П., Гудачок Я. Ю. Дослідження управління фінансовою надійністю страховика на прикладі страхових компаній України. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3509>
5. Галушак В. В. Перестраховання як необхідна умова забезпечення фінансової стійкості та нормальної діяльності страховика. *Економіка і суспільство*. 2016. № 2. С. 513–517. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/91.pdf
6. Золотарьова О. В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 11. С. 413–420. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/11_ukr/66.pdf
7. Олійник В. М. Методологічні засади забезпечення фінансової стійкості страхових компаній : дис. д-ра екон. наук : 08.00.08. Суми, 2016. 507 с.
8. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Konsolidovani-zvitni-dani.html>

REFERENCES

- Abernikhina, I. H., and Sokyrynska, I. H. "Systema pokaznykiv otsinky finansovoi nadiinosti strakhovyyka" [System of the Insurer's Financial Reliability Indicators]. *Finansy Ukrainy*, no. 6 (2017): 74–86.
- Balytska, M. V. "Rol finansovoi stiiikosti strakhovykh kompanii u zabezpechenni finansovoi stabilnosti ekonomiky krainy" [The Role of the Financial Stability of Insurance Companies to Ensure the Financial Stability of the Economy of Country]. *Ekonomika ta derzhava*. 2016. http://www.economy.in.ua/pdf/9_2016/20.pdf
- Bratiuk, V. P., and Hudachok, Ya. Yu. "Doslidzhennia upravlinnia finansovoiu nadiinistiu strakhovyka na prykladi strakhovykh kompanii Ukrainy" [Research Management Financial Soundness of the Insurer by the Example of Insurance Companies in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*. 2014. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3509>
- Halushchak, V. V. "Perestrakhuvannia yak neobkhdna umova zabezpechennia finansovoi stiiikosti ta normalnoi diialnosti strakhovyka" [Reinsurance as a Necessary Condition of Ensuring the Financial Stability and Normal Activity of the Insurer]. *Ekonomika i suspilstvo*. 2016. http://www.economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/91.pdf
- Klepikova, O. A. et al. "Analiz holovnykh pokaznykiv finansovoi stiiikosti strakhovykh kompanii z vykorystanniam imitatsiinoho modeliuvannia" [Analysis of the Main Indicators of the Insurance Company's Financial Stability Using Simulation Modelling]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii «Ekonomichna»*, no. 96 (2019): 80–94. DOI: <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2019-96-09>
- Ofitsiyni sait Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuivannia u sferi ryнкiv finansovykh posluh. <https://www.nfp.gov.ua/ua/Konsolidovani-zvitni-dani.html>
- Oliinyk, V. M. "Metodolohichni zasady zabezpechennia finansovoi stiiikosti strakhovykh kompanii" [Methodological Principles of Ensuring the Financial Stability of Insurance Companies]: *dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.08*, 2016.
- Zolotaryova, O. V. "Kliuchovi tendentsii ta priorytety rozvytku rynku strakhovykh posluh v Ukraini" [Key Trends and Priorities for the Development of the Insurance Services Market in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*. 2017. http://www.economyandsociety.in.ua/journal/11_ukr/66.pdf